

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2020-260-4-155-161>

УДК 339.137.2.012.2.23 (477)

КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ УКРАЇНИ НА СВІТОВИХ РИНКАХ

Гаврюшенко Г.В.

COMPETITIVE ADVANTAGES OF UKRAINE IN THE WORLD MARKETS

Gavrushenko G.V.

У статті описано чинники кризового стану економіки України. Зазначено, що наявний економічний потенціал в країні використовується неефективно. Показано, що Україна має значний експортний потенціал із виробництва різноманітної сільськогосподарської продукції, авіаційної техніки, мікроелектронних технологій, продукції фармацевтичної промисловості, побутової хімії, легкої промисловості. Підкреслено, що Україна належить до країн – світових лідерів за офішорним програмуванням. Акцентовано увагу на тому, що енергозбереження має розглядатися як основна складова політики зміцнення економічної незалежності національної економіки.

Ключові слова: валовий внутрішній продукт, Індекс людського розвитку, ринкова економіка, національна економіка, конкурентні переваги, світові ринки, інноваційний шлях розвитку

Вступ. Після відновлення своєї незалежності в 1991 році Україна здійснювала реформи, які були спрямовані на створення ефективної ринкової економіки. Головними напрямками змін перехідного етапу розвитку країни були суверенізація національної економіки: оформлення її кордонів, визначення реального стану і складу, а із часом і вихід економіки на світові ринки.

Постановка проблеми. Україна – потенційно багата країна. Однак сучасний стан її економіки можна визначити як кризовий: за останні 25 років темпи падіння ВВП є найвищими серед країн світу – мінус 35 %. Причинами цього є як об'єктивні, так і суб'єктивні фактори. Об'єктивні фактори пов'язані з агресією Росії та окупацією частини території нашої держави. Суб'єктивні визначаються тим, що за часів незалежності Україна так і не позбавилася соціалістичної системи господарювання, як це було зроблено у східних країн ЄС (в Польщі, країнах Балтії).

Крім того, суб'єктивними причинами кризового стану економіки України є корупція, непрофесійне управління економікою, відсутність ефективних соціально-економічних реформ.

В Україні (як і в будь-якій іншій країні) склався набір різноманітних чинників, що сприяють її спеціалізації на виробництві певної продукції й наданні певних послуг. Отже, характеристика сучасного стану національної економіки України й визначення конкурентних переваг на світових ринках зумовлюють актуальність теми дослідження.

Аналіз досліджень та публікацій. Оскільки питання визначення конкурентних переваг України на світових ринках є міждисциплінарним, його дослідженню приділяли увагу не лише економісти, але й економ-географи, серед яких Я.Б. Олійник, П.Г. Шишнко, А.В. Степаненко, П.О. Масляк, М.О. Барановський, Л.М. Немець, П.А. Вірченко. Але незважаючи на проведені дослідження, опубліковані роботи, питання конкурентних переваг України на світових ринках зберігає свою актуальність, особливо тому, що процес розвитку господарства є динамічним, й статистичні показники зазнають постійних змін.

Мета статті полягає в окресленні проблем та перспектив розвитку національної економіки України, визначенні чинників конкурентних переваг України на світових ринках, наданні пропозицій щодо пріоритетних для участі в міжнародному поділі праці сфер господарської діяльності в Україні.

Результати досліджень. Станом на 2018 рік ВВП України на душу населення за паритетом купівельної спроможності становив 9,21 тис. доларів (рис. 1).

Для країн, що розвиваються, ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності

становить 12,51 тис. доларів, для розвинених країн – 51,42 тис. доларів. Експерти Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України очікують, що за підсумками 2020 року ВВП країни зросте на 3,1 %, а у 2021 році – на 3,9 % [2]. Разом з тим, на думку експертів, для досягнення стійкого економічного розвитку потрібне зростання щонайменше у 10 – 12 % ВВП мінімум протягом десяти років.

Ще одним комплексним показником, який дає змогу оцінити й порівняти рівень життя людей у різних країнах та регіонах світу є індекс людського розвитку (ІЛР), (рис. 2). Визначаючи ІЛР, враховують такі шість основних показників, як:

- 1) очікувану тривалість життя при народженні, що оцінює довголіття;
- 2) рівень грамотності дорослого населення країни, який передбачає середню кількість років, затрачених на навчання, очікувану тривалість навчання та рівень професійної освіти;
- 3) рівень життя, який оцінюється через реальний дохід на душу населення в доларах США;
- 4) індекс соціально-економічної нерівності, тобто співвідношення доходів найбагатших та найбідніших верств населення (за 10-бальною шкалою);
- 5) індекс гендерної нерівності, тобто нерівність прав чоловіків та жінок у суспільстві;
- 6) індекс бідності, що показує частку людей, які проживають за межею бідності.

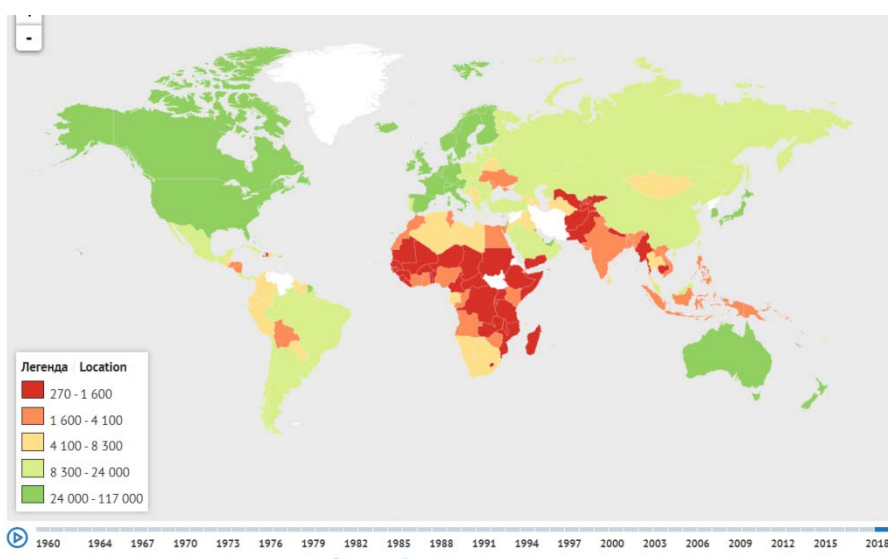

Рис. 1. ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності (дол. США на особу) у 2018 р. [1]

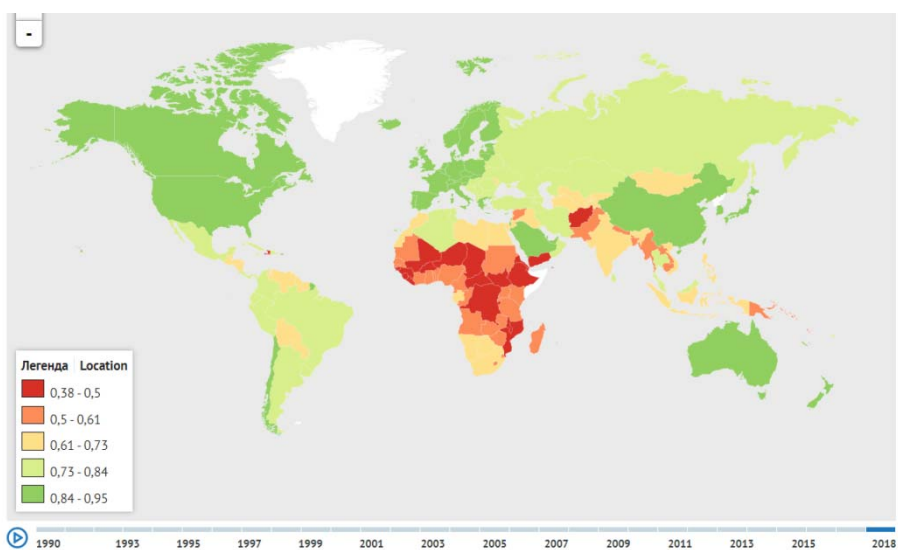

Рис. 2. Індекс розвитку людського потенціалу у 2018 р. [1]

Рис. 3. Місце України у світових рейтингах у 2018 р.

Рис. 4. Конкурентні переваги України на світових ринках

ІЛР в Україні у 2018 р. становив 0,75, тоді як майже у всіх країнах-сусідах України цей показник вище, а саме: у Російській Федерації та Білорусі – 0,82; у Польщі – 0,87; у Словаччині – 0,86; в Угорщині – 0,84; у Румунії – 0,82. Лише у Молдові ІЛР становив 0,71.

Місце України у світовому рейтингу наочно ілюструє також й рис. 3. Як видно із рис. 3, у 2018 р. за рівнем ВВП (ПКС) на одну особу Україна посіла 111-те місце у світі. Ще раз наголошуємо, що низьким є Індекс людського розвитку (ІЛР) – 88 місце серед 189 країн світу. За показником «тривалість життя» Україна взагалі знаходиться між такими країнами, як Суринам та Тринідад і Тобаго. Наведені дані є свідченням неефективного використання наявного в Україні економічного потенціалу.

Кожна країна має переваги у виробництві певної продукції. Конкурентні переваги України на світових ринках представлено на рис. 4.

Так, завдяки комфортним природним умовам і багатим земельним ресурсам Україна має значні переваги у виробництві різноманітної сільськогоспо-

дарської продукції, що не лише може забезпечувати населення нашої держави якісними продуктами, а й становить значну частку в зовнішній торгівлі України. Частка сільського господарства в структурі ВВП України становить 14,4 %.

За посівними площами лідером є пшениця, кукурудза та гречка. Провідними технічними культурами в Україні, під якими зайнято найбільше ріллі, є соняшник, соя, ріпак та цукровий буряк.

З експортом меду Україна увійшла на європейський ринок.

Щодо продукції тваринництва, слід зазначити, що у сучасних умовах найбільш конкурентоспроможним на зовнішньому ринку є українське птахівництво.

Однак недоліком вітчизняного ринку сільськогосподарської продукції є те, що на експорт іде переважно дешева сировина, а не дорогі продукти її переробки.

Місце України на світовому ринку продовольства ілюструє рис. 5.

Рис. 5. Місце України на світовому ринку продовольства, 2016 р.

Значні конкурентні переваги Україна також має й на світових ринках рудної сировини. Це видобуток титану, цирконію, урану, літію, марганцевої (видобувають понад 42 % світових запасів) та залізної руди.

Українська нерудна сировина (графіт, каолін, бурштин, флюсові вапняки, сірка, калійні солі) також конкурентоспроможна й користується попитом на світовому ринку.

Щодо світового ринку металів, то переваги України очевидні: близько 45 % вартості всього експорту країни становить чорна металургія. Разом з тим, у зв'язку з військовим конфліктом на Донбасі та зменшенням попиту на сталь на світовому ринку конкурентні переваги України знизилися, однак все одно за експортом чорних металів країна продовжує займати провідне місце у структурі зовнішнього товарообігу.

Машинобудування, точніше сучасність напрямів і технологій його розвитку, є показником розвитку економіки. Здавалося б, активний розвиток сільськогосподарської техніки, але тут ми суттєво програємо. Автомобілебудування України хоча і розвивається в тісній кооперації з провідними автомобілебудівними компаніями світу, але переживає не найкращі часи. За останні десятиліття в автомобільній промисловості України було втрачено 40 тис. робочих місць та близько 200 тис. – у суміжних галузях. Причинами кризового стану автомобілебудування України є: фінансово-економічна криза 2008 р., торгівельна війна 2012 р. з боку Росії, скасування нею ж транзиту експортної продукції до Кавказу та Середньої Азії, погіршення програми кредитування фізичних осіб, припинення збирання марок Geely, Chery та Daewoo, чий двигуни не відповідали екологічним стандартам Євро-5, схеми імпорту авто з іноземною реєстрацією.

Завод «Єврокар» залишився єдиним виробником легкових авто (авто марки Skoda, вироблені методом великовузлової зборки, Закарпаття). ЗАЗ, «Богдан Моторс» та КрАЗ повністю зупинили виробництво легкових авто, а обсяги виробництва на

«Єврокарі» впали до кількох сотень авто на рік за рахунок підтримки материнських компаній.

Виробництво автобусів також вимірюється першими сотнями. Їх випускають «ЗАЗ», корпорація «Богдан», Чернігівський автозавод корпорації «Еталон», «Часовоярські автобуси», «Черкаський автобус». Кілька сотень комерційних автомобілів було вироблено на «ЗАЗі» та заводі «Черкаський автобус». Становище у виробництві автобусів та вантажних машин є трохи менш скрутним через меншу залежність від конвеєрного методу.

Галузь українського машинобудування для АПК, як було зазначено вище, перебуває у стані стагнації. Розроблено програми часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва, стимулювання оновлення технічного парку за рахунок удосконалення фінансового лізингу, здешевлення середньотавовгострокових кредитів.

Комісія при Мінекономрозвитку затвердила перелік сільськогосподарської техніки українського виробництва, 20 % вартості якої компенсується за рахунок коштів державного бюджету. До зазначеного переліку увійшло 40 українських виробників, зокрема, ПАТ «Харківський тракторний завод», ДП «ВО Південний машинобудівний завод ім. Макарова», ТОВ «НВП БілоцерківМАЗ», ПАТ «Бердянські жниварки», ТОВ «Оріхівсільмаш», ТОВ «Союз-спецтехніка» та ін. Проблемою залишаються нерентабельні схеми закупівель і низька інноваційна якість продукції.

Лише у виробництві авіаційної техніки Україна має значні експортні переваги. Цьому сприяє потужний виробничий та науково-конструкторський потенціал країни. В Україні забезпечено повний цикл виробництва літаків – від проектування до серійного виробництва та комплексного післяпродажного обслуговування. Разом з тим слід зауважити, що авіабудування в Україні, не зважаючи на те, що належить до галузей, які визначають конкурентні переваги України на світових ринках, все ж таки має багато проблем. Це: недостатнє фінансування, конкуренція на світовому ринку, відсутність кваліфікованих кадрів, невідпрацьована мережа сервісного об-

слуговування літаків, застарілі виробничі потужності. Розвитку авіабудування покликано сприяти зміни до Закону України «Про розвиток літакобудівної промисловості», які передбачають звільнення галузі від податків до 1 січня 2025 року.

Певні конкурентні переваги має Україна і у найменшій підгалузі машинобудування – виробництві електронної та оптичної продукції. 48 % української електронної продукції сьогодні йде на експорт у понад 100 країн світу. Розширення української електронної промисловості може відбуватися шляхом створення технопарків і технополісів.

Швидко і стабільно розвивається фармацевтична промисловість України, маючи значний простір для розширення своєї діяльності. ТОП-6 українських виробників: «Фармак», «Дарниця», НВЦ БХФЗ, «Артеріум», КВЗ та Sanofi (Україна). Виробництва розташовані у найбільших містах країни. Разом з тим слід зауважити, що майже 93 % експорту української фармацевтичної продукції припадає на країни СНД. Імпорт ледве перевищує 4 %. Причина такого явища в тому, що у структурі продукції галузі все ще недостатньо наукоємної, високотехнологічної продукції, яка б відповідала сучасним міжнародним стандартам. Для цього слід виділяти значні кошти на інноваційні дослідження, як роблять західні фармацевтичні компанії. Отже найбільшим фармацевтичним компаніям України варто об'єднуватися в корпорації та концерни для концентрації капіталу.

Зростають обсяги та розширюється географія поставок продукції побутової хімії на світовий ринок. Основний обсяг продажів побутової хімії становлять пральні порошки, засоби для чищення твердих поверхонь і миття посуду. Абсолютними лідерами залишаються ТНК Proctor & Gamble, Henkel, Unilever і SC Johnson, які виробляють близько 69 % всієї продукції. До ТОП-20 входять дві українські компанії: «Слобожанський миловар» (абсолютний монополіст на ринку твердого мила) і Запорізький ОЖК. Активно входять на ринок невеликі виробники еко-сегмента під власними марками.

На сучасному етапі легка промисловість України тільки починає вихід із занепаду. Не сприяють розвиткові галузі «секонд-хенди». Виробництва галузі легкої промисловості мають певні «гендерні» особливості: переважна частина зайнятих – жінки, що є суттєвим чинником можливості поширення виробництв у невеликих населених пунктах. Маленькі виробники все активніше виходять на ринок, особливо в інтернет-продажах.

У швейній промисловості України найбільший розвиток отримала схема виробництва із використанням давальницької сировини. Так, в Україні шують одяг світових торгових марок «Zara», «Next», «Benetton», «Esprit», «NewLook», «TopShop», «MaxMara», бо пошиття одягу в Україні у 2017 р. було у 4 рази дешевше, ніж у Китаї.

Значну роль на ринку одягу відіграє малий бізнес. Прикладами виробництва брендового одягу в Україні можуть бути невеликі компанії

«KozzachkabyAnyako» (Житомир), дизайн-студія «Svitlo» (Київ), «TimeofStale» (Харків) тощо. Якісний чоловічий одяг виробляє «ВЕЛС Україна» (Миргород), дитячий – фабрика «Бембі» (Хмельницький), трикотаж – фабрика «Коста» (Горішні Плавні) тощо. Отже, вітчизняна швейна промисловість має перспективи виробляти товари з високою доданою вартістю (дизайн).

Україна вже вийшла на світовий ринок з окремими видами харчових продуктів й має великий потенціал для подальшого розширення асортименту якісної продукції, спрямованої на експорт. В країні значного рівня розвитку набуло олійно-жирове виробництво: Україна є одним із світових лідерів з виробництва соняшникової олії й посідає 1-ше місце в світі за її експортом. Найбільшим виробником соняшникової олії в країні є компанія «Сантрейд» (Дніпро), яка випускає олію під торговою маркою «Олейна».

Одне з найважливіших у харчовій промисловості України – виробництво кондитерських виробів, у якому працює близько 800 підприємств. Продукція експортується до більш ніж 50 країн світу. Частка України на світовому ринку кондитерських виробів досягає 1 %. Найбільші кондитерські підприємства України: Roshen (фабрики в Києві, Вінниці, Маріуполі, Кременчуці, є філії у Литві), ЗАТ «АВК» (головний офіс у Києві, фабрики в Дніпрі, Мукачеві), ЛКФ «Світоч» (Львів; контрольним пакетом акцій володіє швейцарська корпорація Nestle), ЗАТ «Крафт Фудз Україна» (є частиною компанії США, Тростянець Сумської області, філія у Вишгороді під Києвом).

Основною особливістю сучасного вітчизняного ринку продуктів харчування є панування на ньому монополістів як у виробництві, так і в реалізації готової продукції, існування посередників у процесі пересування товару від виробника до споживача. Унаслідок цього ціни на окремі продукти харчування, незважаючи на низькі зарплати в країні, часто вищі, ніж у розвинених країнах Заходу.

Механізмом економічного розвитку цього сегмента виробництва має стати перехід галузі на інноваційний соціально-орієнтований шлях розвитку. Створення зони вільної торгівлі з ЄС може сприяти збільшенню виробництва харчової та легкої промисловості в чотири рази. 1 лютого 2018 року Україна стала повноправним членом Конвенції Пан-Євро-Мед, що дасть змогу вітчизняним виробникам вбудуватися в європейські виробничі ланцюги (українські товари, виготовлені з іноземної сировини, можуть експортуватися до ЄС за нульовою ставкою).

Транспортні послуги – одні з найважливіших у міжнародних економічних зв'язках України. Вигідне географічне положення України зумовлює проходження її територією чотирьох з десяти європейських міжнародних транспортних коридорів (МТК).

Україна також належить до європейських світових лідерів за офшорним програмуванням. Країна має висококваліфікованих спеціалістів у галузі ІТ-

технологій. Їх чисельність становить приблизно 100-200 тис. осіб (один із найвищих показників у Європі). Галузь продовжуватиме зростати; аутсорсинг програмного забезпечення залишатиметься домінуючою бізнес-моделлю. За прогнозами 2020 р., кількість спеціалістів галузі зросте до 200 тис. осіб, експорт послуг становитиме 6 млрд дол., а частка галузі у ВВП країни – 5 % ВВП.

Україна має значний рекреаційно-туристичний потенціал та величезні перспективи для його розвитку: значні запаси мінеральних вод і лікувальних грязей, природні, історичні й культурні пам'ятки. Так, у 2013 р. на сесії Генеральної Асамблеї Всесвітньої Федерації водо- та кліматолікування у Греції курорт «Миргород» отримав вищу нагороду спільноти фахівців курортної справи – звання «Кращого курорту світу».

За оцінкою фахівців, близько 40 % території країни може бути залучено як основа для рекреаційних послуг.

В Україні зосереджено чимало територій і об'єктів, які мають значний містичний імідж, демонічну славу по всьому світу. Величезну притягальну силу має Чорнобильська зона і мертве місто, місто-фантом Прип'ять. Тут поблизу 4-го реактора АЕС можна спорудити чи переобладнати з покинутих приміщень найдорожче на Землі казино. Зловісна світова слава цього місця, помножена на свідомо сформовані та поширювані міфи і легенди про «богом прокляте місце», силові поля Землі, розломи в її корі тощо, можуть приналежувати сюди на короткий термін людей з авантюричним складом мислення, яких чимало серед успішних бізнесменів.

Однак для реалізації потенціалу рекреаційного туристичного комплексу в Україні потрібно здійснити певні заходи, а саме: забезпечити системну і якісну державну підтримку галузі; створити розвинену інфраструктуру; забезпечити комфортні та безпечні умови для приїзду туристів в Україну; розвивати інформаційну, рекламну й маркетингову діяльність у туристичній сфері; забезпечити відновлення та поліпшення стану визначних пам'яток культур; створити нові об'єкти масового туризму. Внесення змін до законів про землекористування, правил видачі дозволів для організації суміжних галузей допоможе залучити інвестиції у створення нових робочих місць для відпочинку.

Висновки. Оцінка стану економіки України з точки зору головних експортних галузей дозволяє дійти висновку, що конкурентні переваги на світових ринках Україна має у таких секторах, як:

- сільське господарство;
- машинобудування;
- технічне обслуговування та ремонт повітряних суден;
- виробництво запчастин та комплектуючих виробів для аерокосмічної та авіаційної промисловості;
- харчова промисловість;
- інформаційні та комунікаційні технології (ІКТ);

- креативні послуги, які представлені дизайном, індустрією моди тощо;
- туризм (особливо еко-туризм, екстремальний, культурний, діловий, освітній).

Крім того, важливе значення в подальших структурних змінах має посісти поширення ресурсо- та енергозберігаючих виробництв (технологій). Зважаючи на зростання вартості енергетичних ресурсів і низький рівень самозабезпеченості ними української економіки, енергозбереження має розглядатися як основна складова політики зміцнення економічної незалежності національної економіки, збереження та підвищення конкурентоспроможності українських виробників.

Л і т е р а т у р а

1. Knoema. Безкоштовна платформа відкритих статистичних даних. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://knoema.ru>
2. Барановський М.О. Економічна та соціальна географія України. Реальний сектор економіки: навч. посіб. / М.О. Барановський. – Ніжин: Видавець «Лисенко М.М.», 2018. – 376 с.
3. Географія: навч. посіб. / Я.Б. Олійник, П.Г. Шищенко, А.В. Степаненко, П.О. Масляк. Київ: Т-во «Знання»; КОО, 2006. – 455 с.
4. Голиков А.П., Грицак Ю.П., Казакова Н.А., Сидоров В.И. География мирового хозяйства: Учебное пособие. / А.П. Голиков, Ю.П. Грицак, Н.А. Казакова, В.И. Сидоров. – К.: Центр учебной литературы, 2008. – 192 с.
5. Немець Л.М., Сільченко Ю.Ю., Вірченко П.А. Економічна і соціальна географія України. Навчальний посібник. / Л.М. Немець, Ю.Ю. Сільченко, П.А. Вірченко. – Харків, 2014. – 265 с.
6. Соціально-економічний розвиток України за січень 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/infografika/2020/soc_ek_r_Ukr/soc_ek_r_Ukr_01_2020.pdf.

R e f e r e n c e s

1. Knoema. Bezkoshtovna platforma vidkritih statistichnih danih. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <https://knoema.ru/>.
2. Baranovskij M.O. Ekonomichna ta social'na geografija Ukraïni. Real'nij sektor ekonomiki: navch. posib. / M.O. Baranovskij. – Nizhin: Vidavec' «Lisenco M.M.», 2018. – 376 s.
3. Geografija: navch. posib. / Ja.B. Olijnik, P.G. Shishhenko, A.V. Stepanenko, P.O. Masljak. Kiïv: T-vo «Znannja»; KOO, 2006. – 455 s.
4. Golikov A.P., Gricak Ju.P., Kazakova N.A., Sidorov V.I. Geografija mirovogo hozjajstva: Uchebnoe posobie. / A.P. Golikov, Ju.P. Gricak, N.A. Kazakova, V.I. Sidorov. – K.: Centr uchebnoj literatury, 2008. – 192 s.
5. Nemeč' L.M., Sil'chenko Ju.Ju., Virchenko P.A. Ekonomichna i social'na geografija Ukraïni. Navchal'nij posibnik. / L.M. Nemeč', Ju.Ju. Sil'chenko, P.A. Virchenko. – Harkiv, 2014. – 265 s.
6. Social'no-ekonomichnij rozvitok Ukraïni za sichen' 2020 roku [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/infografika/2020/soc_ek_r_Ukr/soc_ek_r_Ukr_01_2020.pdf.

Гаврюшенко А.В. Конкурентные преимущества Украины на мировых рынках

В статье описаны факторы кризисного состояния экономики Украины. Отмечено, что имеющийся экономический потенциал в стране используется неэффективно. Показано, что Украина имеет значительный экспортный потенциал по производству разнообразной сельскохозяйственной продукции, авиационной техники, микроэлектронных технологий, продукции фармацевтической промышленности, бытовой химии, легкой промышленности. Подчеркнуто, что Украина принадлежит к странам – мировым лидерам по офшорному программированию. Акцентировано внимание на том, что энергосбережение должно рассматриваться как основная составляющая политики укрепления экономической независимости национальной экономики.

Ключевые слова: валовой внутренний продукт, индекс человеческого развития, рыночная экономика, национальная экономика, конкурентные преимущества, мировые рынки, инновационный путь развития

Gavrushenko G. Competitive advantages of Ukraine in the world markets

The article focuses on the fact that the general crisis state of the Ukrainian economy is determined by both objective and subjective factors. It is noted that the main indicators of socio-economic development of the country are GDP per capita and the Human Development Index. It is shown that in Ukraine their value is lower than in many other countries of the world, primarily, neighboring countries. This is evidence of the inefficient use of the economic potential in Ukraine. It is emphasized that Ukraine is ahead of a number of highly developed countries in the variety and richness of its mineral resource base. The country has significant competitive advantages in the production of various agricultural products. It is shown that Ukraine has a significant export potential for the production of aircraft. It is noted that the automotive industry

of Ukraine is developing in close cooperation with the leading automotive companies in the world, but is going through hard times. It turned out that Ukraine belongs to the few countries of the world that possess microelectronic technologies. It was established that the pharmaceutical industry of Ukraine is developing rapidly and has significant space for expanding this activity. Almost 93 % of all imports of the Ukrainian pharmaceutical industry are in the CIS countries. It is shown that Ukraine successfully enters the European market with household products. It is noted that now in Ukraine light industry works using tolling raw materials. A significant role in the national clothing market is played by small businesses. It was found that the features of the modern food market in Ukraine are the dominance of monopolists and intermediaries on it, as well as inflationary price increases. It is noted that Ukraine is successfully integrating into the global transport network: out of ten European international transport corridors, four pass through its territory. It is emphasized that Ukraine belongs to the countries - world leaders in offshore programming. It is shown that Ukraine has significant recreational and tourist potential, but its use is not satisfactory and needs investment. Attention is focused on the fact that energy conservation should be considered as the main component of the policy of strengthening the economic independence of the national economy.

Keywords: gross domestic product, human development index, market economy, national economy, competitive advantages, world markets, innovative development path.

Гаврюшенко Ганна Володимирівна – к.е.н., доцент кафедри географії, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Старобільськ) superanna@ukr.net

Стаття подана 14.02.2020 р.